

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री टंकबहादुर मोक्तान
माननीय न्यायाधीश डा. श्री मनोजकुमार शर्मा
फैसला

०६९-सी-११६४

मुद्दा:-निर्णय बदर दर्ता कायम।

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला बनेपा नगरपालिका वडा नं.१० बस्ने नाति ताम्राकार-

-----१

ऐ. पनौती नगरपालिका वडा नं.५ बस्ने कान्छा ताम्राकार-----१

ऐ.ऐ. बस्ने रामकृष्ण ताम्राकार-----१

ऐ. बनेपा नगरपालिका वडा नं.१० बस्ने सूर्यलाल ताम्राकार परलोक भई

निजको मु.स. गर्ने ऐ. रविन्द्र ताम्राकार-----१

विरुद्ध

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला पनौती नगरपालिका वडा नं.५ बस्ने आशाकाजी

ताम्राकार-----१

पुनरावेदक
वादी

प्रत्यर्थी
प्रतिवादी

शुरु तहमा फैसला गर्ने अदालत:

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अदालत

शुरु तहमा फैसला गर्ने न्यायाधीश:

माननीय न्यायाधीश श्री लेखनाथ रेग्मी

शुरु तहको फैसला मिति:

२०६६।१०।१९

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने अदालत:

पुनरावेदन अदालत पाटन

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने न्यायाधीश:

मा.मु.न्या. श्री राजेन्द्रप्रसाद राजभण्डारी

मा.न्या. श्री रामचन्द्र यादव

पुनरावेदन अदालत पाटन

पुनरावेदन तहको फैसला मिति:

२०६९।०७।२३

साबिक न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१) बमोजिम यसै अदालतको अधिकार क्षेत्र भित्रको भई दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार छः-

तथ्य खण्ड

१. हामी वादी प्रतिवादी बिच मिति २०४१।०५।२२ को मिलापत्र अनुसार अंशवण्डा भएको स्थिति विद्यमान रहेको छ। मिलापत्रको समयमा पितामाताको परलोक भैसकेको, मातापिताको नाममा रहेको सम्पत्ति जहिलेसुकै वण्डा गर्न सकिने, मृतकको मृत्युपछि हकवाला अंशियारको संयुक्त नाममा नामसारी हुने काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला ईन्द्रेश्वर वडा नं.४ कि.नं. २३९ क्षेत्रफल.०-०-२-१ ऐ.ऐ. वडा नं.५ कि.नं. १६९ क्षेत्रफल ०-३-३-१ जग्गा पिता ईन्द्रलालको मिति २०३८।१२।२७ मा परलोक भएको स्थितिमा प्रतिवादी आशाकाजी महर्जनले हकखाने हकवाला आफू एकमात्र छोरा भएकोले नामसारीको लागि सिफारिस गरी पाउन निवेदन दिएको आधारमा मिति २०४४।१२।०९ मा पनौती गाउँपञ्चायतबाट सिफारिस गरेको र मिति २०४४।१२।१७ मा मालपोत कार्यालय काभ्रेले आशाकाजीको नाममा एकलौटी नामसारी गरी दिने निर्णय गरेको कुरा मिति २०६२।०९।०६ मा थाहा पाएकोले फिराद गरेका छौं। मृतक पिताको नाममा रहेको सम्पत्ति अंशवण्डाको ३५ नं. र जग्गा पजनिको २(क) नं. अनुसार जुनबाटो अबलम्बन गरेपनि हामी हकवाला छोराहरुको बराबर हक हुने सम्पत्ति हो। जालसाजीपूर्ण सिफारिसको आधारमा भएको नामसारी निर्णय बदर गरी हामी फिरादीका नाममा नामसारी दर्ता कायम गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको मिति २०६२।११।१२ को फिरादपत्र।
२. विपक्षीहरु समेतको स्वीकृती, समर्थन, घर सल्लाह र सम्मानित अदालतमा भएको

मिलापत्रसमेतको आधारमा मेरो मात्र एकलौटी हकभोग चलनको पिताको नाउँका उल्लेखित कित्ता जग्गा कानून बमोजिम दाखिल खारेज नामसारी गराई लिएको हो। कानूनबमोजिम भएगरेको कार्य जालसाजी हुन सक्दैन। मिति २०४४।१२।१७ मा भएगरेको काम कुराको सम्बन्धमा कानूनले तोकेको हदम्याद व्यतित भईसकेपश्चात् २०६२।११।१२ मा फिराद परेको अवस्था छ। विपक्षी वादीहरुको सल्लाह सहमतिबाट नै पिताको नाम दर्ताको जग्गा आफ्नो नाममा नामसारी गरेको हुँदा उक्त दाखिल खारेज नामसारी बदर हुने अवस्था नभएकोले हकदैया र हदम्याद समेतको आधारमा वादी दाबी खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी आशाकाजी ताम्राकारको प्रतिउत्तरपत्र।

३. विवादित कि.नं. २३९ र १६९ को जग्गा प्रतिवादीको मात्र एकलौटी हक भोगको भन्ने विश्वसनीय प्रमाण नदेखिएको र प्रतिवादीले मालपोत कार्यालयमा नामसारी गरिपाउँ भनी दिएको निवेदनमा उल्लेख भएको व्यहोरासमेत मिथ्या देखिएकोले विवादित जग्गाको नामसारी निर्णय र दर्तासमेत बदर गरी वादीहरुको भाग वादीहरुको नाममा नामसारी दर्ता कायम गरिदिने ठहर्छ भन्नेसमेत व्यहोराको शुरु काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अदालतबाट मिति २०६६।१०।१९ मा भएको फैसला।
४. मालपोत कार्यालयको निर्णय उपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन गर्न जानुपर्नेमा जिल्ला अदालतमा फिराद दर्ता गराएको, २०४४ सालमा म पुनरावेदकका नाममा जग्गा नामसारी गर्ने गरी भएको निर्णय बदर गरी पाउँ भनी २०६२ सालमा मुद्दा दायर गरेको अवस्थामा मलाई हराउने गरी दाबीको लिखत बदर हुने ठहर्न्याई भएको शुरु फैसला क्षेत्राधिकार र हदम्याद विहिन तथा प्रमाणको मूल्याङ्कन नगरी भएको हुँदा सोफैसला बदर गरी मेरो नामको हालैको बकसपत्रको लिखत सदर कायम गराई पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादीको तर्फबाट मिति २०६७।११।११ मा पुनरावेदन अदालत अदालत पाटनमा दायर भएको पुनरावेदन।
५. यसमा यसै लगाउको फौ.पु.नं. ०६७-CP-०३०० नं. को जालसाजी मुद्दामा प्रत्यर्थी झिकाउने आदेश भएकोले प्रस्तुत मुद्दासमेत सोही मुद्दासँग अन्तरप्रभावी

रहेको देखिँदा यसमासमेत छलफलको लागि अ.वं.२०२ नं. तथा पुनरावेदन अदालत नियमावली, २०४८ को नियम ४७ बमोजिम प्रत्यर्थीलाई झिकाई उपस्थित भएपछि वा समयावधि व्यतित भएपछि नियमानुसार गरी पेश गर्नु भन्ने पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६८।७।२८ को आदेश।

६. मालपोत कार्यालयले मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ८ को अधिकार प्रयोग गरी गरेको नामसारी निर्णय उपर चित्त नवुझ्ने पक्षले पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन गर्न जानुपर्ने व्यवस्था मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ३१ मा उल्लेख भएको पाईन्छ। सोअनुरूप मालपोत कार्यालयको मिति २०४४।१२।१७ को निर्णय उपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लिई जानु पर्नेमा काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अदालतमा फिराद लिई गएकोमा त्यस्तो फिराद स्वीकारी मालपोत कार्यालयको निर्णय बदर हुने ठहर्‍याई शुरु काभ्रेपलान्चोक जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला क्षेत्राधिकार विहिन अवस्थाको हुँदा सो फैसला उल्टी भई वादी दावी खारेज हुने ठहर्छ भन्नेसमेत ब्यहोराको पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६९/०७/२३ मा भएको फैसला।
७. स्व. पिता इन्द्रलाल ताम्राकारको नाममा दर्ता श्रेस्ता कायम भएको काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला इन्द्रेश्वर गा.वि.स. वडा नं.४ कि.नं.२३९ को क्षेत्रफल ०-०-२-१ र वडा नं.५ कि.नं.१६९ को क्षेत्रफल ०-३-३-१ जग्गा पिता इन्द्रलाल ताम्राकारको मिति २०३८/१२/२७ मा परलोक भएपश्चात् विपक्षी आशाकाजी ताम्राकारले पिताको हकखाने आफू एकमात्र छोरा रहेकोले पिता इन्द्रलाल ताम्राकारको नाममा रहेको माथि उल्लिखित जग्गाहरू म आशाकाजी ताम्राकारको नाममा नामसारी गर्नका लागि सिफारिस पाउँ भनी तत्कालीन पनौती गाउँपञ्चायतमा निवेदन दिएको र सोही निवेदनको आधारमा गाउँपञ्चायतबाट उल्लिखित जग्गा विपक्षी आशाकाजी ताम्राकारको नाममा नामसारी गरी दिनु भन्ने ब्यहोराको सिफारिस गराई अन्य अंशियारहरूलाई थाहा जानकारी नदिई हामी पुनरावेदकहरूको समेत अंशहक लाग्ने उल्लिखित जग्गा विपक्षीले आफ्नो नाममा एकलौटी नामसारी गर्ने गरी मालपोत कार्यालय काभ्रेपलाञ्चोकबाट मिति २०४४।१२।१७ मा दाखिल

खारेज नामासारी भएको अवस्था छ।

८. पुनरावेदन अदालत पाटनबाट फैसला हुँदा मालपोत कार्यालयको मिति २०४४/१२/१७ को निर्णय उपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लिई जानु पर्नेमा काभ्रेपलान्चोक जिल्ला अदालतमा फिराद लिई गएकोमा त्यस्तो फिराद स्वीकारी मालपोत कार्यालयको निर्णय बदर हुने गरी शुरु काभ्रेपलान्चोक जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला क्षेत्राधिकार विहिन भएको हुँदा खारेज गरेको अवस्था छ। मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ३१ मिति २०५४/८/२४ मा मात्र संशोधन भएको हो। प्रस्तुत मुद्दा २०४४/१२/१७ को मालपोत कार्यालयको टिप्पणी आदेशले विपक्षीका नाममा जग्गा नामसारी भए उपर फिराद दायर भएको मुद्दा हो। मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ३१ मा दफा २८, २९ र ३० अर्न्तगत मालपोत कार्यालयको प्रमुखले गरेको निर्णय उपर तत्कालीन व्यवस्था अनुसार अञ्चलाधीशसमक्ष पुनरावेदन लाग्नेछ भनी किटानी व्यवस्था गरेको छ। मालपोत ऐन २०३४ को दफा ८ बमोजिम मिति २०४४/१२/१७ गते गरिएको निर्णय उपर जिल्ला अदालतमा फिराद लाग्ने व्यवस्था रहेकोले पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी शुरु जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरी पाउँ भनी वादीहरुले यस अदालतमा दायर गरेको पुनरावेदन पत्र।
९. यसमा विवादित जग्गामा हक बेहकको प्रश्न उपस्थित भएकोमा मालपोत कार्यालय काभ्रेको मिति २०४४।१२।१७ को निर्णयमा कसैका नाममा पनि पुनरावेदनको म्याद जारी गरेको वा यी निवेदकले सो निर्णय उपर जानकारी पाएको भन्ने देखिँदैन, तत्कालका कानूनले जिल्ला अदालतमा नै नालेस लाग्ने अवस्थामा पुनरावेदन नगरेको भन्ने आधारमा वादी दाबी खारेज हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।७।२३ को फैसला ने.का.प. ०६१ अंक ६ पृष्ठ ६९९ नि.नं. ७३९१ मा प्रतिपादित सिद्धान्त प्रतिकूल भै फैसला फरक पर्न सक्ने देखिँदा मुलुकी ऐन अ.व. २०२ नं बमोजिम प्रत्यर्थी झिकाई आएपछि वा अवधि व्यतित भएपछि नियमानुसार पेश गर्नु भन्नेसमेत व्यहोराको यस अदालतबाट मिति २०७२/०२/०५ मा भएको आदेश।

ठहर खण्ड

१०. नियमबमोजिम दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी निर्णयार्थ इजलाससमक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन पत्रसहितको मिसिल कागज अध्ययन गरी पुनरावेदक वादीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री इन्द्र खरेलले वादी प्रतिवादीहरू सबैको अंशहक लाग्ने निजहरूको पिता इन्द्रलाल श्रेष्ठको नाम दर्ताको जग्गाको हकवाला आफूमात्र भएको भनी सिफारिस गराई प्रत्यर्थी आशाकाजी ताम्राकारले आफ्नो नाममा एकलौटी नामसारी गराई लिएको अवस्था छ। यस अवस्थामा नामसारी निर्णय बदर गर्ने गरी शुरु जिल्ला अदालतको फैसला उल्टी गरी क्षेत्राधिकारको अभाव भन्दै वादीको फिराद दावी खारेज गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसलामा गम्भीर कानूनी त्रुटी भएको छ। मिति २०४४।१२।१७ मा भएको काम कुराको सम्बन्धमा जिल्ला अदालतमा फिराद दर्ता गरेको हो। तत्काल प्रचलित कानून बमोजिम फिराद दर्ता गरी जिल्ला अदालतले गरेको फैसला क्षेत्राधिकारको अभावमा भएको भनी फिराद दावी खारेज गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी शुरु फैसला बमोजिम हुने गरी फैसला गरी पाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

११. प्रत्यर्थी प्रतिवादीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री चिरञ्जिवी खतिवडाले वादी प्रतिवादीहरूको पिता इन्द्रलालको पालन पोषण र मरेपछि क्रिया श्राद्धसमेत प्रत्यर्थी आशाकाजी ताम्राकारले गरेका हुन्। पिताको मृत्युपश्चात् निजको नाम दर्ताको जग्गा प्रत्यर्थीले नामसारी गराई आफ्नो नाममा दर्ता गरेका हुन्। उक्त जग्गा नामसारी गराउने सम्बन्धमा पुनरावेदक वादीहरूको समेत मौखिक सहमति थियो। २०४४ सालमा भएको काम कुराको सम्बन्धमा २०६२ सालमा फिराद दायर भएको अवस्था छ। हदम्याद सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाले पनि वादीहरूलाई सहयोग गर्न सक्ने अवस्था छैन। तत्काल प्रचलित कानूनी व्यवस्था अनुसार मालपोत अधिकृतको निर्णय उपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन गर्नु पर्नेमा जिल्ला अदालतमा फिराद दायर गरी फैसला गराएको अवस्था छ। यस अवस्थामा

शुरु फैसला उल्टी गरी क्षेत्राधिकारको अभावमा फिराद दाबी खारेज गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला परिवर्तन गर्नु पर्ने अवस्था छैन भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

१२. उपरोक्त बमोजिमको तथ्य र बहस जिकिर भएको प्रस्तुत मुद्दामा वादी दाबी पुग्ने ठहर गरेको सुरु फैसला उल्टी गरी क्षेत्राधिकारको अभावमा वादी दाबी खारेज गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मिलेको छ वा छैन र पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने नपुग्ने के रहेछ? सो सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो।

१३. निर्णयतर्फ विचार गर्दा हामी वादी प्रतिवादी बिच २०३५ सालमा घरसारमा अंशबण्डाको लिखत भएपनि हामी बिच चलेको अंश मुद्दामा मिति २०४१।०५।२२ मा भएको मिलापत्रबाट विधिवतरूपमा अंशबण्डा भएको हो। मिलापत्रको समयमा पितामाताको परलोक भैसकेको, मातापिताको नाममा रहेको सम्पत्ति जहिलेसुकै पनि सबै अंशियारले बराबरी बण्डा गर्न सकिने कानूनी व्यवस्था हो। पिताको नाममा दर्ता रहेको हाम्रोसमेत अंशहक लाग्ने काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला ईन्द्रेश्वर गा.वि.स. वडा नं.४ कि.नं. २३९ क्षेत्रफल.०-०-२-१ ऐ.ऐ. वडा नं.५ कि.नं. १६९ क्षेत्रफल ०-३-३-१ जग्गा प्रतिवादी आशाकाजी ताम्राकारले आफूमात्र हकवाला भएको भनी झुठा सिफारिस गराई मिति २०४४।१२।१७ मा मालपोत कार्यालय काभ्रेबाट आफ्नो नाममा एकलौटी नामसारी गराई लिएकोले उक्त नामसारी निर्णय बदर गरी पाउँ भन्ने फिराद दाबी रहेको देखिन्छ।

१४. विपक्षीहरुसमेतको स्वीकृती, समर्थन, घर सल्लाह र सम्मानित अदालतबाट भएको मिलापत्रसमेतको आधारमा पिताको नाम दर्ताको जग्गा आफ्नो नाममा नामसारी दर्ता गराई लिएको हो। मिति २०४४।१२।१७ मा भए गरेको काम कुराको सम्बन्धमा कानूनले तोकेको हदम्याद व्यतित भईसके पश्चात् २०६२।११।१२ मा फिराद परेको अवस्था छ। हकदैया र हदम्यादसमेतको आधारमा वादी दाबी खारेज गरी पाउँ भन्ने प्रतिउत्तर जिकिर भएको प्रस्तुत मुद्दामा वादी दाबी बमोजिम नामसारी निर्णय बदर गर्ने गरी भएको शुरु जिल्ला अदालतको फैसला उल्टी गरी

क्षेत्राधिकारको अभावमा वादी दाबी खारेज गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसलामा चित्त नबुझाई वादीको यस अदालतमा पुनरावेदन पर्न आएको देखियो।

१५. वादीको पुनरावेदनपत्रमा मूलतः हामीहरुबिच भएको अंश मुद्दाको मिलापत्रमा पिताजीको नाम दर्तामा रहेको जग्गाको सम्बन्धमा केही उल्लेख भएको छैन। पिताको नामदर्ताको जग्गा पिताको मृत्यु पश्चात् सबै अंशियारले बराबर बाँढीखान पाउने हुन्छ। प्रत्यर्थी प्रतिवादीले आफूमात्र हकवाला भएको भनी झुठा सिफारिस गराई हामीहरुको अंशहक मार्नको लागि दुषित मनसाय राखी आफ्नो नाममा नामसारी गराएको अवस्था छ। यस अवस्थामा नामसारी निर्णय बदर गर्ने गरेको शुरु फैसला सदर गर्नु पर्नेमा क्षेत्राधिकारको अभावमा फिराद दाबी खारेज हुने गरी पुनरावेदन अदालतबाट भएको फैसलामा गंभीर कानूनी त्रुटी भएको छ। अरु अंशियारसमेतको हक मेटने गरी दुषित मनसायले गरेको नामसारी निर्णय बदर गर्नु पर्नेमा क्षेत्राधिकारको अभाव देखाई फिराद दाबी खारेज गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला बदर गरी शुरु फैसला बमोजिम हुने गरी फैसला गरी पाउँ भनी जिकिर लिएको देखियो।

१६. अब सो सन्दर्भमा विचार गर्दा, इन्द्रलाल ताम्राकार र बेतीमायाको दामपत्य जीवनबाट आठ भाइ छोराहरुको जायजन्म भई जेठा नाती ताम्राकार, माइला राम ताम्राकार, साइला आशाकाजी ताम्राकार, काइला सानुकाजी ताम्राकार, ठाइला सूर्यलाल ताम्राकार, अन्तरे तुयुलाल ताम्राकार, जन्तरे न्युच्छेलाल ताम्राकार र कान्छा कान्छा ताम्राकार रहेकोमा पिता इन्द्रलाल ताम्राकार र आमा बेतीमायाको मृत्युपश्चात् निजहरुबिच अंशमुद्दा चलेको र सो अंश मुद्दामा मिति २०४१।०५।२२ मा भएको मिलापत्रबाट निजहरु विधिवतरूपमा छुट्टी भित्र भई बसेको भन्ने देखिन आयो। मिलापत्र हुँदाको अवस्थामा यी वादी प्रतिवादीहरुका स्व.पिता इन्द्रलालको नाम दर्ताको जिल्ला काभ्रेपलाञ्चोक इन्द्रेक्ष्वर गाउँ पञ्चायत् वडा नं. ४ कि.नं २३९ को क्षेत्रफल ०-०-२-१ र ऐ.वडा नं. ५ कि.नं १६९ को क्षेत्रफल ०-३-३-१ जग्गा बण्डा भएको देखिँदैन। बाबुको नामको उक्त

जग्गाहरू कुनै एक छोराले एकलौटी खान पाउने भन्ने कुनै लिखत प्रमाण कागजात रहेको भन्नेसमेत देखिन आउँदैन। यस अवस्थामा उक्त जग्गामा सबै अंशियारको बराबरी हक लाग्नेमा स्व. इन्द्रलालको साईला छोरा प्रत्यर्थी प्रतिवादी आशाकाजी ताम्राकारले स्व.इन्द्रलालको हकखाने आफू एकमात्र हकवाला भएको भन्ने सिफारिससमेत गराई आफ्नो नाममा एकलौटी दाखिल खारेज नामसारी दर्ता गराएको भन्ने देखियो।

१७. प्रस्तुत मुद्दाको मुल विवाद भनेको यी वादी प्रतिवादीहरूका स्व.पिता इन्द्रलालको नाम दर्ताको जिल्ला काभ्रेपलाञ्चोक इन्द्रेक्षर गाउँ पञ्चायत् वडा नं. ४ कि.नं २३९ को क्षेत्रफल ०-०-२-१ र ऐ.वडा नं. ५ कि.नं १६९ को क्षेत्रफल ०-३-३-१ जग्गाहरू कुनै एक छोराले एकलौटी खान पाउने भन्ने कुनै लिखत प्रमाण कागजात नरहेको अवस्थामा स्व. इन्द्रलालको साईला छोरा प्रत्यर्थी प्रतिवादी आशाकाजी ताम्राकारले स्व.इन्द्रलालको हकखाने आफू एकमात्र हकवाला भएको भन्ने सिफारिससमेत गराई आफ्नो नाममा एकलौटी दाखिल खारेज नामसारी दर्ता गराए उपर फिराद परेको देखिन्छ । अब उक्त सम्पत्ति के कस्तो प्रकृतिको हो भनी हेर्दा यी पुनरावेदक वादीहरू र प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरू बिच मिति २०४१।०५।२२ मा भएको अंश मुद्दाको मिलापत्रमा निजहरूका स्व. पिता इन्द्रलाल ताम्राकारको नाम दर्ताको कि.नं २३९ को क्षेत्रफल ०-०-२-१ र कि.नं १६९ को क्षेत्रफल ०-३-३-१ जग्गाहरू वण्डा भएको देखिदैन भने उल्लेखित जग्गाहरू यी प्रतिवादीले एकलौटी खानु भन्ने पनि उल्लेख भएको देखिदैन । यसरी वण्डामा उल्लेख नभएको स्व. पिताको नाम दर्ताको जग्गा सबै अंशियारको बराबरी हक लाग्ने जग्गा हो भनी मान्न पर्ने हुन्छ । यस सम्बन्धमा तुरुन्त मण्डल विरुद्ध उत्तिमप्रसाद मण्डल भएको अबण्डा जग्गा वण्डा गरिपाउँ भन्ने मुद्दा(ने.का.प. २०६६ अंक ११ नि.नं. ८२६०)मा वण्डापत्रमा अबण्डा भनी उल्लेख नहुँदा वण्डापत्रमा नसमेटिएको सम्पत्तिमा कुनै एक पक्षको हक लाग्दछ भन्ने अर्थ गर्दा अंश हकको संकुचित व्याख्या हुन जाने भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिन्छ । त्यसै गरी देवनाथ साह तेली बि. नन्दु साह तेलीसमेत भएको अबण्डा जग्गा वण्डा छुट्याई

पाउँ भन्ने मुद्दा(ने.का.प. २०६९ अंक ६ नि.नं. ८८४६)मा बण्डापत्रमा कुनै सम्पत्तिको सम्बन्धमा केही नबोलिएको अवस्थामा त्यो जसका नाममा छ उसैको मात्र हुने अरु अंशियारको त्यसबाट हक लोप हुने भन्ने अर्थ लाग्न नसक्ने । हकको समाप्ति प्रष्ट रूपमा लेखिएको अवस्थामा मात्र हुन्छ । कुनै सम्पत्तिको विषयमा केही लेखिदैन भने त्यसको प्रकृतिले त्यो बण्डा हुने वा नहुने निर्धारित गर्दछ । सो सम्पत्ति कुनै अंशियारको निजी हुने भन्ने प्रष्ट उल्लेख नभएको अवस्थामा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ६(ख) बमोजिम अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म एकाघरसँगका अंशियारहरूमध्ये जुनसुकै अंशियारका नाममा रहेको सम्पत्ति सगोलको सम्पत्ति हो भनी अनुमान गरिने कानूनी व्यवस्था क्रियाशील हुने भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिन्छ । यसबाट यी पुनरावेदक वादी र प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरू बिच मिति २०४१।०५।२२मा भएको मिलापत्रमा उल्लेखित नभएको स्व. पिताको नाम दर्ताको उल्लेखित कि.नं २३९ र कि.नं १६९ को जग्गाहरूको सम्बन्धमा नालेस गर्न नपाउने वा सो सम्पत्तिमा अरु अंशियारहरूको अंशहक नलाग्ने भनी अर्थ गर्न मिल्ने देखिएन ।

१८. प्रत्यर्थी प्रतिवादी आशाकाजी ताम्राकारले तत्कालीन पनौती गाउँपञ्चायतको कार्यालयमा आमा बेती मायाको २०३३ सालमा, पिता इन्द्रलाल ताम्राकारको २०३८ सालमा मृत्यु भएको र आफू निजहरूको एकमात्र हकवाला छोरा भएको हुँदा पिता इन्द्रलालको नाम दर्ताको जग्गाहरू मेरो नाममा नामसारीको लागि सिफारिस गरी पाउँ भनी निवेदन दिएको देखियो । प्रत्यर्थी आशाकाजी ताम्राकारको उक्त निवेदनको आधारमा तत्कालीन पनौती गाउँपञ्चायतको कार्यालयबाट “निवेदकका पिता इन्द्रलाल ताम्राकार मिति २०३८।१२।२७मा आफ्ना कालगतिले परलोक भई निजकी श्रीमती बेतीमाया पनि मिति २०३३ साल भाद्र ४ गते नै परलोक भएको हुँदा निज स्व. पिता इन्द्रलाल ताम्राकारको नाउँमा रहेको इन्द्रेश्वर गाउँपञ्चायत वडा नं ४ को कि.नं. २३९ र ऐ. गाउँपञ्चायत वडा नं. ५ कि.नं. १६९ को जग्गा निज स्व. इन्द्रलालका एकमात्र छोरा आशाकाजी ताम्राकारको नाममा नामसारी गरी दिनु हुन” भनी मिति २०४४।१२।०९ मा

मालपोत कार्यालय, काभ्रेपलाञ्चोकको नाममा सिफारिस भएको देखियो। पनौती गाउँपञ्चायतको सिफारिसको आधारमा प्रत्यर्थी प्रतिवादी आशाकाजी ताम्राकारले उक्त जग्गा नामसारीको लागि उक्त मालपोत कार्यालयमा निवेदन दिँदासमेत “पिता इन्द्रलाल ताम्राकारको आफ्नो कालगतिले मिति २०३८।१२।२७ मा मृत्यु भएको र निजको हकखाने एकमात्र छोरा भएको हुँदा निजको नाममा नापीनक्सा भएको इन्द्रेक्षर गाउँ पञ्चायत वडा नं. ४ र ५ का जग्गा मेरो नाममा नामसारी गरी पाउँ” भन्ने व्यहोरा उल्लेख गरी मिति २०४४।१२।११ मा निवेदन दिएको देखिन्छ। त्यसरी निजको निवेदन परेपश्चात् स्वर्गीय इन्द्रलालको हक खाने अन्य हकवाला भए ऐनका म्यादभित्र दावी गर्न आउनु भनी मालपोत कार्यालयले सूचना प्रकाशित गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था भईरहेकोमा कानून बमोजिम मालपोत कार्यालयबाट त्यस्तो सूचनासमेत प्रकाशित गरेको भन्ने उक्त कार्यालयबाट प्रमाणार्थ प्राप्त निर्णय मिसिलबाट देखिएन। त्यसरी सूचना प्रकाशित गरी सूचनामा उल्लेखित म्यादभित्र कसैको दावी बिरोध नपरेको अवस्थामा मात्र यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीले गराएको नामसारी निर्णयले कानूनी मान्यता पाउन सक्ने अवस्था हुन सक्छ तर प्रस्तुत मुद्दामा स्वर्गीय पिता इन्द्रलालका अन्य हकवालालाई लोप गरी आफू मात्र इन्द्रलालको हकखाने हकवाला भएको भनी अन्य अंशियारलाई थाहा जानकारीसमेत नदिई स्वर्गीय पिताको नाम दर्ताको जग्गा आफ्नो नाममा एकलौटी दाखिल खारेज नामसारी गराएको कार्यलाई दुषित मनसायले अरुको हक मेट्न गरिएको दुषित कार्य भए गरेको स्पष्ट देखियो।

१९. प्रस्तुत मुद्दामा यी प्रतिवादीसमेत ८ जना छोराका स्वर्गीय पिताको हक खाने आफूमात्र हकवाला रहेको भनी तत्कालीन गाउँपञ्चायतबाट सिफारिस गराई सोहीबमोजिम उक्त मालपोत कार्यालयमा निवेदनसमेत दिई स्वर्गीय पिताको नाम दर्ताको जग्गा प्रत्यर्थीले आफ्नो नाममा नामसारी दर्ता गराई लिएको देखिन्छ। अन्य हकवाला तथा अंशियारलाई लोप गरी निजहरूको हक मिटाई आफूले मात्र एकलौटी खाने दुषित मनसायले आफू मात्र हकवाला भएको भनी कानूनतः सबै छोराहरूको हक लाग्ने स्वर्गीय पिताका नाममा रहेका दाबीका जग्गा यी प्रतिवादीले

आफना नाममा एकलौटी दाखेल खारेज नामसारी गराई पाउन मालपोत कार्यालयमा निवेदन दिई मालपोत कार्यालयबाट कानून बमोजिम बाध्यात्मकरूपमा पूरा गर्नुपर्ने प्रक्रियासमेत पूरा नगरी हकदाबीको सूचना नै प्रकाशित नगरी यी प्रतिवादीका नाममा एकलौटी दा.खा. दर्ता गर्ने गरेको मालपोत कार्यालयको मिति २०४४/१२/१७ को निर्णय त्रुटिपूर्ण एवं कानून प्रतिकूल रहेको देखियो। त्यस्तो कानून प्रतिकूल दुषित निर्णयबाट गुमेको आफूहरूको हक स्थापित गर्न प्रस्तुत फिराद पर्न आएको देखिन्छ। त्यस्तो दुषित दर्ता बदर गराउन सम्बन्धित पक्ष नै आउनपर्छ भन्ने छैनसमेत भनी धनमन्ती चौधरीसमेत विपक्षी पवन कुमार शारदा भएको निर्णयबदर मुद्दामा यस अदालतबाट सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिन्छ। ने.का.प.२०६९ अंक ९ नि.नं ८८८५ मा प्रकाशित उक्त प्रतिपादित सिद्धान्त हेर्दा “आफ्नो हक नै नपुग्ने सम्पत्ती आफ्नो हो भनी दर्ता गराउँदैमा स्वतः हक प्राप्त हुने हुँदैन। आफ्नोमात्र हक नभएको सम्पत्तिलाई अवाञ्छित र गैरकानूनी दर्ता गराउनु दुषित दर्ता हुन्छ। दुषित दर्ता भनी वादीले नै दावी लिनुपर्छ भन्न मिल्दैन। अपितु न्यायिक निरूपणको क्रममा दर्ता दुषित रहेको देखिनु नै त्यस्तो दर्ता बदर वा निष्क्रिय गर्नको लागि पर्याप्त आधार बन्दछ। त्यस्तो दुषित दर्ता बदर गराउन यो यस्तो कार्यविधि अवलम्बन गर्नुपर्छ भन्ने छुट्टै व्यवस्था कानूनमा निर्धारण भएको पनि नदेखिने” भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। त्यसै गरी तिर्थरत्न तुलाधर वि मंगलमान प्रजापति भएको लिखत बदर मुद्दा(ने.का.प. २०७३ अंक ७ नि.नं. ९६२५) मुद्दामा कसको नाममा रैकर परिणत हुने भन्ने मुद्दाको अन्तिम निर्णय हुन बाँकी भई मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा सो तथ्यलाई छली विवादित जग्गा आफ्नो नाममा एकलौटी दर्ता गरी सो दर्ताको आधारमा लिखत गरी हक हस्तान्तरण गरेको हुँदा सो कार्य दूषित भई त्यस्तो दर्ता तथा लिखत वैध हुन र त्यस्तो लिखतले वैधता प्राप्त गर्न सक्ने हुँदैन। त्यस्तो दूषित क्रियाबाट गरेको लिखतको हक हस्तान्तरणबाट प्रतिवादीहरूको हक कायम रही रहन र वादीको हक समाप्त हुन नसक्ने । दूषित क्रियाबाट तहगत लिखतको माध्यमबाट हक हस्तान्तरण गर्दै गएपनि सो कार्य गैरकानूनी, प्रभावहीन र अमान्य प्रकृतिको भएकोले प्रारम्भदेखि नै

बदरभागी हुने हुँदा त्यस्तो दूषित दर्ता र लिखत हक हस्तान्तरणको विषयमा विवाद उठेमा दूषित लिखत दर्ता बदर गराउन हदम्याद बाधक हुन्छ भन्न पनि मिल्दैन । भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिन्छ । यस अदालतबाट प्रतिपादित उल्लेखित सिद्धान्तहरूलाई अध्ययन गरी हेर्दा न्यायिक निरूपणको क्रममा दर्ता दूषित रहेको देखिनु नै त्यस्तो दर्ता बदर वा निष्क्रिय गर्नको लागि पर्याप्त आधार **वन्ने** हुदा दूषित दर्ता बदर गराउन यो यस्तो कार्यविधि अवलम्बन गर्नुपर्छ भन्ने हुदैन र त्यस्तो दर्ता दाखेल खारेज दूषित हुने भई सो बदरमा दाबी गर्न हदम्याद बाधक नहुने भन्ने सिद्धान्त स्थापित भएको देखिन आउछ । प्रस्तुत मुद्दामा अन्य हकवालालाई लोप गरी आफू मात्र हकवाला भएको भनी अन्य अंशियारलाई थाहा जानकारीसमेत नदिई स्वर्गीय पिताको नाम दर्ताको जग्गा आफ्नो नाममा एकलौटी दाखिल खारेज नामसारी गराएको हुँदा उपरोक्त प्रतिपादित सिद्धान्तहरू प्रस्तुत **विवाद**मा आकर्षित हुने नै देखियो ।

२०. माथि उल्लेख भएबमोजिम प्रस्तुत मुद्दामा स्वर्गीय पिता इन्द्रलालको मृत्यु भएपश्चात स्वर्गीय पिताका आफूसमेत ८ (आठ) जना हकवाला छोराहरू भएकोमा आफू एकमात्र हकवाला छोरा रहेको भनी स्वर्गीय पिताका नामका जग्गाहरू एकलौटी दर्ता गरी दिन भनी सिफारिसका लागि यी प्रतिवादीले तत्कालीन गाउँपञ्चायत कार्यालयमा झुठा व्यहोराको निवेदन दिएको र उक्त कार्यालयले पनि सोही व्यहोराको आधारमा निवेदन माग अनुसार गरी दिन मालपोत कार्यालयलाई सिफारिस गरेको र यी प्रतिवादीले सो सिफारिससाथ राखी स्वर्गीय पिताका नामका जग्गाहरू एकलौटी दर्ता गरी पाउन मालपोत कार्यालयमा निवेदन दिएकामा प्रचलित कानून बमोजिम हकदाबीको सूचनासमेत प्रकाशित नगरी प्रतिवादीको निवेदन मागअनुसार निजका स्वर्गीय पिताका नामका जग्गाहरू एकलौटी यी प्रतिवादीका नाममा दर्ता गर्ने गरेको मालपोत कार्यालय काभ्रेपलाञ्चोकको मिति २०४४/१२/१७ को निर्णय कानून प्रतिकूल एवं दूषित देखिन आएकोले उल्लिखित यस अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार त्यस्तो निर्णय दाखेल खारेज बदर गराउन हदम्याद बाधक हुने र कुनै निश्चित कार्यविधि

अपनाउनुपर्ने भन्ने देखिँदैन। मालपोत कार्यालयको मिति २०४४/१२/१७ को निर्णय बदर गराउन पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन गर्नुपर्नेमा जिल्ला अदालतमा फिराद परी जिल्ला अदालतबाट मालपोत कार्यालयको निर्णय बदर हुने ठहर्‍याई भएको फैसला उल्टी गरी क्षेत्राधिकारको अभावमा वादी दाबी खारेज हुने गरी पुनरावेदन अदालतबाट फैसला न्यायसंगत मान्न मिल्ने देखिन आएन।

२१. मालपोत कार्यालय, काभ्रेपलाञ्चोकले मिति २०४४/१२/१७ मा गरेको दुषित निर्णय बदर गरी पाउन वादीहरूको प्रस्तुत फिराद परेको देखिन्छ। मालपोत कार्यालयले निर्णय गर्दाको बखत लागू रहेको मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ८ अनुसार उक्त नामसारी दाखेल खारेज निर्णय गरेको देखिन्छ। ऐनको उक्त दफा ८(१) हेर्दा "प्रचलित कानून बमोजिम लिखतको रजिष्ट्रेसन, नामसारी, दाखिल खारेज र लगत कट्टा गर्ने काम मालपोत कार्यालयले गर्नेछ।" भन्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। तत्काल कायम रहेको ऐ. ऐनको दफा ३१ हेर्दा "यस ऐनको दफा २८, २९, ३० बमोजिम मालपोत कार्यालयले गरेको निर्णय उपर अञ्चल अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ। सो व्यवस्थाबाट ऐनको दफा ८ अनुसार मालपोत कार्यालयले गरेको निर्णय उपर तत्कालिन अवस्थामा पुनरावेदन लाग्ने व्यवस्था नै रहेको देखिँदैन। यसरी कुनै ऐन बमोजिम भए गरेको काम कारवाहीको सम्बन्धमा सम्बन्धित ऐनमा नालेस उजुर सुन्ने निकाय नतोकिएको अवस्थामा त्यस्तो काम कारवाही उपर नालेस उजुरलिई ईन्साफ गर्ने क्षेत्राधिकार जिल्ला अदालतलाई नै रहने हुन्छ। सामान्य अवस्थामा यी पुनरावेदक वादीले तत्काल नै मुद्दा गर्दाको अवस्थामा भने जिल्ला अदालतमा नै फिराद लाग्ने देखिन्छ।

२२. मालपोत ऐन, २०३४ मा २०४०/०७/१३ मा पहिलो संशोधन, मिति २०४५/०६/२६ मा दोस्रो मिति २०४६/०७/११मा तेस्रो, मिति २०४९/०९/०८ मा चौथो संशोधन भएको र सो चौथो संशोधन हुँदासम्म उक्त ऐनको दफा ३१ मा संशोधन भएको देखिँदैन र मिति २०५४/०८/२६ मा भएको पाँचौँ संशोधनमा मात्र उक्त दफा ३१ मा संशोधन भएको देखिएको र

संशोधित दफा ३१ हेर्दा "यस ऐनको दफा ७, ८, ८ख, २८, २९ र ३० बमोजिम मालपोत कार्यालयले गरेको निर्णय उपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ" भन्ने व्यवस्था भएको देखियो। ऐन को दफा ८ अनुसार मालपोत कार्यालयबाट भएको निर्णय उपर पुनरावेदन गर्ने सम्बन्धमा पहिलोपटक ऐनले बोलेको देखिन्छ। उपरोक्तानुसार दाबीको जग्गा प्रतिवादीको नाममा नामसारी दर्ता गर्ने गरी मालपोत कार्यालयबाट तत्काल प्रचलित मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ८ अनुसार मिति २०४४/१२/१७ मा निर्णय हुँदाका बखत सो निर्णय उपर तत्काल प्रचलित मालपोत ऐन, २०३४ बमोजिम पुनरावेदन लाग्ने व्यवस्था नभएको भए पनि मालपोत कार्यालय, काभ्रेको मिति २०४४/१२/१७ को निर्णय बदर गरी पाउन प्रस्तुत फिराद ऐनमा भएको उक्त पाँचौँ संशोधनपछि मात्र मिति २०६२/११/१२ मा दायर हुन आएको देखिएकोले सामान्य अवस्थामा हो भने सो संशोधित कानूनी व्यवस्था बमोजिम पुनरावेदकले मालपोत कार्यालयको उक्त मिति २०४४/१२/१७ को निर्णय उपर पुनरावेदन अदालत पाटनमा पुनरावेदन गर्नुपर्ने देखिन्छ । प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भ सामान्य अवस्थाको नभई अंश जस्तो नैसर्गिक हक मारनका लागि ८ (आठ) जना दाजुभाइ भएका प्रत्यार्थी प्रतिवादीले अन्य अंशियारको हक मारनका लागि तत्कालिन गाउँ पञ्चायतमा आफू एकमात्र हकवाला छोरा भएको भन्ने झुठा वेहोरा उल्लेख गरी सोही सिफारिसको आधारमा मालपोत कार्यालयमा आफू एकमात्र हकवाला छोरा भएको भन्ने झुठा वेहोरा उल्लेख गरी निवेदन दिई दुषित तवरले यी फिरादीहरूको अंश हक मारेर आफ्नो मात्र नाममा बाबुको नामको सम्पत्ति नामसारी दर्ता गराएको देखिन्छ । यसरी अर्काको अंश हक मार्ने नियतले दुषित तवरबाट गरे भएको नामसारी निर्णय बदर गराउन यो यस्तो कार्यविधि अवलम्बन गर्नुपर्छ भन्ने छुट्टै व्यवस्था कानूनमा निर्धारण भएको पनि नदेखिएकोले जिल्ला अदालतमा फिराद लिएर जान सक्ने नै देखिन्छ । यस्तो दुषित दर्ता बदरको विषयमा यस अदालतले जिल्ला अदालतमा फिराद गरेकोलाई समेत मान्यता समेत दिदै आएको देखिन्छ ।

२३. यस्तै प्रकृतिको रामआधार प्रसाद यादवसमेत विरुद्ध रामअयोध्या प्रसाद अहिर

भएको नामसारी निर्णय बदर अपुताली हक कायम मुद्दा(ने.का.प. २०६६ अंक ३ नि.नं. ८१०५) मा प्रतिवादीहरूले सटहीका नामको जग्गा निजको सौता धनमती जिवित नै रहेकोमा सो कुरा लुकाई गैरकानूनी रूपमा सम्पत्ति लिने खाने उद्देश्यले मिति २०४०।११।०१मा निजको नामको सम्पत्ति मालपोत कार्यालयबाट नामसारी गराए उपर मालपोत ऐन, २०३४ मा मिति २०५४/०८/२६ मा भएको पाँचौँ संशोधन पश्चात मिति २०५७।०९।१२मा जिल्ला अदालतमा नामसारी निर्णय बदर मागगरी अपुतालि हक कायम गराउन मुद्दा दायर भएकोमा तह तह हुदै यस अदालतबाट फैसला हुदा दूषित दर्ताको निश्चित परिभाषा नभए तापनि कानूनबमोजिम हुनै नसक्ने, तथ्य र ब्यहोरा ढाँटेर वा झूठा ब्यहोरा उल्लेख गरेर अर्काको हकको जग्गा आफ्नो भनी वा अर्काको हकमा जानु पर्ने घर जग्गा सम्पत्ति आफ्नो हकमा आउनु पर्ने भनी जुन सुकै ब्यहोराले गरे गराएको दर्ता वा नामसारी दूषित हुन्छ । दर्तावाला सटहीको मृत्युपछि निजसरहका हकवाला धनमती अहिरनी जीवितै रहेको अवस्था सटहीको हक खाने कोही नभई आफू भएको भनी यी प्रतिवादीले गा.बि.स.बाट झूठा ब्यहोराको सिफारिश गराई सटहीको नाममा रहेको सम्पत्ति नामसारी दाखेल खारेज दर्ता गराएको देखिन्छ । त्यस्तो दूषित क्रियाबाट भएको दर्ता समेतको कार्य प्रारम्भदेखि नै बदरभागी Void abinitio हुन्छ । त्यसलाई उजूर गरी बदर गराई रहनु पर्दैन । स्वयममा गैरकानूनी, प्रभावहीन र अमान्य हुन्छ । त्यस्तो दूषित दर्तालाई विवाद उठेमा अदालतले जहिले सुकै पनि बदर गरिदिन्छ भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादित भएको देखिन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा पनि पिताको नाम दर्ताको जग्गा निजको मृत्युपश्चात् अन्य हकवाला छोराहरु समेत हुँदाहुँदै विपक्षी प्रतिवादीले आफूमात्र हकवाला भएको भनी दुषित मनसायले आफ्नो नाममा नामसारी दर्ता गराएबाट पुनरावेदक वादीहरुको हक समाप्त हुन पुगेको अवस्था छ । यस्तो अवस्थामा त्यस्तो दुषित तवरबाट भएको दर्ता समेतको कार्य प्रारम्भ देखिनै बदर भागि भई स्वयंम गैरकानूनी प्रभावहीन र अमान्य हुने हुदा त्यस्तो दर्ता बदर गराउन क्षेत्राधिकारको अभाव देखाई वादी दाबी खारेज हुने गरी पुनरावेदन अदालतबाट भएको फैसला

न्यायको रोहमा मिलेको देखिन आएन ।

२४. माथि उल्लेख भए अनुसार यी पुनरावेदक वादीहरू र प्रत्यर्थी प्रतिवादी बिच २०४१।०५।२२ मा भएको अंश मुद्दाको मिलापत्रमा निजहरूका स्व.पिता इन्द्रलाल ताम्राकारको नाम दर्ताको कि.नं २३९ को क्षेत्रफल ०-०-२-१ र कि.नं १६९ को क्षेत्रफल ०-३-३-१ जग्गा बण्डा भएको पनि देखिँदैन भने उल्लिखित जग्गा यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीले एकलौटी खानू भन्ने पनि उल्लेख भएको देखिएन। बण्डामा उल्लेख नभएको स्व.पिताको नाम दर्ताको जग्गा सबै अंशियारको बराबरी हक लाग्ने जग्गा हो भनी मान्नु पर्ने हुन्छ। यस अवस्थामा यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीले एकलौटी लिनेखाने दुषित नियतले गराएको दाखिल खारेज नामसारी बदर गराई यी पुनरावेदक वादीहरूले आफ्नो हक स्थापित गराउन नपाउने भन्न मिल्दैन।
२५. तसर्थ, प्रत्यर्थी प्रतिवादी आशाकाजी ताम्राकारले आफ्नो स्व.पिता इन्द्रलाल ताम्राकारको नाम दर्ताको दाबीका जग्गाहरू अन्य हकवालाहरूलाई नै लोप गरी स्वर्गीय पिताको मृत्युपश्चात् आफू एक मात्र हकवाला छोरा रहेको भनी तत्कालीन गाउँ पञ्चायत कार्यालयमा निवेदन दिई सो अनुरूप उक्त कार्यालयबाट सिफारिस गराइ सो सिफारिसका आधारमा माथि उल्लेख भए बमोजिम हक दाबीको सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गर्ने बाध्यात्मक कानूनी प्रक्रियासमेत पूरा नगरी विपक्षी प्रतिवादीका नाममा दाबीका जग्गा एकलौटी दर्ता गर्ने गरेको मालपोत कार्यालयको मिति २०४४/१२/१७ को दुषित निर्णय दर्ता बदर गरेको शुरू फैसला सदर गर्नु पर्नेमा क्षेत्राधिकारको अभावमा फिराद दाबी खारेज गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९/०७/२३ को फैसला माथि विवेचित आधार कारण एवं यस अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतलाई दृष्टिगत गर्दा न्यायको रोहमा मिलेको नदेखिँदा उल्टी भै वादी दाबी बमोजिम प्रतिवादीले गराएको उपयुक्त विवादित जग्गाको नामसारी निर्णय र दर्ता समेत बदर गरी वादीहरूको भाग सम्म वादीहरूका नाममा नामसारी दर्ता कायम गरीदिनु पर्ने ठहर्‍याएको शुरू जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने ठहर्छ। अरूमा तपसिल बमोजिम गर्नु।

तपसिल खण्ड

माथि इन्साफ खण्डमा लेखिएबमोजिम पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला उल्टी भई शुरु जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहरी फैसला भएकोले यो फैसला बमोजिम गर्नु भनी मालपोत कार्यालय, काभ्रेपलाञ्चोकलाई लेखी पठाउनु भनी शुरु जिल्ला अदालतमा लेखी पठाई दिनु-----१

सरोकारवालाले नक्कल माग्न आए नक्कल दिनु र प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी फैसलाको विद्युतीयप्रति अपलोड गरी मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु-----१

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- लालबहादुर कार्की/रञ्जना विश्वकर्मा

कम्प्युटर अपरेटर:- पद्मा आचार्य

ईति सम्बत् २०७९ साल बैशाख १९ गते रोज २ शुभम्----- ।